

OKUL AİLE İŞBİRLİĞİ: ÖĞRETMEN ADAYLARINI AİLELERLE ÇALIŞMAYA YETERİNCE HAZIRLAYABİLİYOR MUYUZ?*

Dr. Çiğdem YAVUZ GÜLER
Milli Eğitim Bakanlığı

ÖZ

Eğitimciler ve araştırmacılara göre aile katılımı, akademik başarının artması başta olmak üzere öğrencinin eğitim sürecine birçok olumlu katkıda bulunmaktadır. Öte yandan Öğretmen eğitiminin ailenin eğitim sürecine katılımını ve okul aile işbirliğinin önündeki engelleri aşmak için en etkili yollardan biri olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bu konuda yetiştirilmesine ilişkin yeterince program bulunmadığı görülmektedir. Bu çalışmada yurtdışında öğretmen eğitimi içerisinde ailelerle çalışma ve aile katılımı konusunda yapılan uygulamalar ve konu ile ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Bir derleme çalışması olan bu çalışmada araştırmacı tarafından ülkemizde öğretmenlik lisans programlarında söz konusu derse yer verilip verilmediğini belirlemeye yönelik yapılan tarama çalışmasının da sonuçları paylaşılmıştır. Son olarak çalışmada ülkemizde geliştirilecek programlarda yol gösterici olabilmesi açısından ailelerle çalışmaya ilişkin öğretmen eğitiminin nasıl olması gerektiği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayı, Ailelerle çalışma, Öğretmen eğitimi, Okul aile işbirliği.

FAMILY SCHOOL COLLABORATION: HOW WELL DO WE MANAGE TO PREPARE PRESERVICE TEACHERS TO WORK WITH PARENTS?†

ABSTRACT

According to the educators and researchers, family involvement positively contributes to the education process of the students in many aspects, initially increasing academic success. Alternatively, it is known that teacher training is the most effective way of eliminating obstacles in front of family involvement in education process and school-family cooperation. Moreover, it is seen that there are not sufficient programmes for training teachers and teacher candidates on the subject. This study features implementations on working with parents and family involvement taking place abroad and researches on the subject. As a compilation study, this study also shares the results of the review on determining whether the stated courses currently exist in teacher undergraduate programmes in our country. Finally, it is discussed that how

* Bu makale yazarın İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yaptığı doktora tezinin bir bölümünü içermektedir.

† Makalenin geliş tarihi: 12.11.2013

Makalenin kabul tarihi: 17.01.2014

teacher training should be in order to provide guidance on the programmes to be developed in our country.

Keywords: *Preservice teachers, Working with parents, Teacher education, School Sfamily collaboration.*

I. Giriş

Okul aile işbirliği eğitim öğretimin ayrılmaz bir parçası olarak düşünülmekte ve bu işbirliği mevzuatlarla da bir sorumluluk olarak okula ve öğretmenlere yüklenmektedir. Okul ve aile işbirliği öğrenciler, ebeveynler ve öğretmenler için olumlu sonuçlar doğursa da bu işbirliğinin sağlanması ile ilgili birçok güçlük yaşanmaktadır. Okul ve aile arasındaki anahtar ögenin öğretmen olduğu düşünülürse, aile katılımının sağlanmasının önündeki en büyük engelin, öğretmenlerin aile katılımını nasıl sağlayacaklarına ilişkin bilgi ve becerisindeki eksiklikler ve aile katılımına yönelik bazı olumsuz tutumları olabileceği düşünülmektedir. Öğretmenler mesleğe hazırlandıkları üniversite döneminde aile katılımını etkili olarak gerçekleştirebilmek için olumlu tutumlar geliştirme, katılımı nasıl sağlayacaklarına ilişkin bilgi edinme ve beceri geliştirme ihtiyacı içerisindedirler (Burton, 1992, Edward ve Jones Young, 1992). Bu gerçeğe rağmen araştırmalar üniversitelerin öğretmen eğitimi programlarının öğretmen adaylarını bu yönde yeterince hazırlayamadıklarını göstermektedir (Chavkin, 1991).

Son yıllarda yapılan çalışmalar öğretmen adayları için aile katılımının kapsamına ilişkin hala boşluklar olduğunu ortaya koymaktadır. Flannigan (2005), 134 öğretim üyesi ile yaptığı bir araştırmada sadece %30'unun öğrencilerinin aile ve toplumla çalışma konusunda iyi hazırlandıklarını belirtmektedir. Epstein ve Sanders (2006), 161 yüksekokul ve eğitim bilimleri anabilim dalıyla yaptıkları bir çalışmada, yöneticilerin yaklaşık %96'sının öğretmenlerin aileyle çalışmalarının gerekli olduğunu belirttiklerini ancak sadece %7,2'sinin kendi programlarından mezun olan öğretmenleri ailelerle çalışma konusunda yetiştirdiklerini ve yaklaşık olarak %64'ünün programlarda okul, aile ve toplum işbirliği konusuna öncelikli olarak daha çok yer verilmesi gerektiğini söylediğini belirtmişlerdir.

Görüldüğü gibi bu çalışmalar, öğretmen eğitiminin ailenin eğitim sürecine katılımını ve okul aile işbirliğinin önündeki engelleri aşmak için en etkili yollardan biri olduğunu ancak bu gerçeğe rağmen gerek öğretmenlerin gerekse öğretmen adaylarının bu konuda yetiştirilmesine ilişkin yeterince program bulunmadığını göstermektedir. Ülkemizde öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının aile katılımı, okul-aile-toplum işbirliği, okul-aile-öğretmen ilişkileri gibi konularda ne kadar hazırlandıklarını inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Aile katılımına (Çeziktürk, 1997; Yaylacı, 1999; İnal, 2006; Kaya, 2007; Köksal Eğmez, 2008; Sabırlı Özışıklı, 2008; Abbak, 2008) ve okul aile işbirliğine ilişkin (Özdemir, 2009; Atabey ve Tezel Şahin, 2009; Gül, 2007; Karaman, 2007; Işık, 2007; Doğru, 2005; Atayeter, 2004; Çeviş, 2002; Kazak,

1998; Bilgin, 1990) araştırmaların ise sadece okullarda var olan durumu ortaya koymayı amaçladığı görölmektedir.

Bu çalışmada öncelikle Öğretmenlik Programlarında Ailelerle çalışmayla ilgili yapılan uygulamalar ve araştırmalara ilişkin bilgi verilmiş ardından ölkemizde üniversitelerin Eğitim/Eğitim Bilimleri Fakültesi öğretmenlik bölümü lisans programlarında “Ailelerle alışma” ve “Okul Aile İşbirliği” kapsamında bir derse yer verilip verilmediğini belirleme amacıyla yazar tarafından yapılan araştırmanın sonuçları paylaşılmıştır. Son olarak Ölkemizde geliştirilecek programlarda yol gösterici olabilmesi açısından Ailelerle alışmaya İlişkin Öğretmen Eğitiminin nasıl olması gerektiği tartişılmıştır.

II. Öğretmen Adaylarının Ailelerle alışmaya Hazırlanması

Yurt dışında yapılan aile katılımına ilişkin büyük ölçekli çalışmalar (de Acosta, 1996; Knight ve Wadsworth, 1999; Shartrand ve diğerleri, 1997) öğretmen eğitimi programlarında aile katılımının sınırlı biçimlerinin verildiğini göstermektedir. De Acosta (1996), Amerika’daki lisans programlarını incelemiş ve bu programların öğretmen adaylarına sadece aile katılımı için beceri ve strateji kazandırdığını bulmuştur. Knight ve Wadsworth (1999), ulusal bir çalışmada kredili 146 özel eğitim öğretmenliği programını incelemiş, %72’sinde aileler üzerine kursların önerildiği sadece %47’sinde bu tür kursların gerekli göröldüğünü bulmuşlardır.

William ve Chavkin (1985), öğretmenlerin, müdürlerin ve öğretmen eğitimcilerinin %70’den fazlasının lisans seviyesinde ebeveyn katılımı konusunda kursun gerekli olduğuna inandiğını belirtmektedir. Purnell ve Gotts (1985), yedi eyalette 446 öğretmenle yaptıkları araştırmada, öğretmenlerin sadece %37’sinin lisans düzeyinde ve %24’ünün lisansüstü eğitimlerinde ebeveyn katılımı ile ilgili eğitim aldığını belirlemişlerdir. Patrikakou ve Weissberg (1999), çok az sayıda öğretmenin ebeveyn katılımı konusunda lisans süresince spesifik bir eğitim aldığını bulmuşlardır.

Shartrand ve diğerleri, (1997) ise Harvard Aile Araştırmaları Projesi kapsamında yaptıkları çalışmalardan birinde eyalet öğretmen sertifikasyon eğitimlerini incelemiş, eğitimleri içerisinde aile katılımı bulunan 22 eyaletin beşinde erken çocukluk, dokuzunda sadece ilköğretim (K-12) ve sadece sekizinde hem erken çocukluk hem de ilköğretim (K-12) sertifikasyonunda yer verildiği belirlenmişlerdir. Aynı çalışmada 22 eyalette sertifika programlarında aile katılımı bulunan 60 öğretmen eğitimi programının fakülte yöneticilerine anket uygulanmış, aile katılımı eğitiminin çoğunlukla zorunlu bir başka dersin içerisinde yer aldığı, programların yarısından azının aile katılımı konusunda ayrı bir ders uyguladığı belirlenmiştir. Araştırmacılar araştırmanın devamında dokuz programla derinlemesine çalışmış, öğretmen adaylarını lisans seviyesinde aile katılımı konusuna hazırlamada karşılaştıkları güçlükleri; ulusal teknik yardım ağının olmayışı, bağlayıcı üniversite ve/veya devlet politikaları, sınırlı ölçek ve kaynaklar ve dirençli tutumlar biçiminde ifade etmişlerdir.

Amerika'nın Maryland eyaletinde ilkokul öğretmenlerine uygulanan ankette, öğretmenlerin çok azının aile katılımı konusundaki deneyimlerini formal eğitimlerdeki derslerden edindikleri bilgilere bağladığı görülmüştür (Becker ve Epstein, 1982). Erken Çocukluk Eğitimi alan 271 lisans öğrencisiyle yapılan bir çalışmada öğretmen adaylarının ebeveyn katılımının bütün çeşitlerinde olumlu tutum sergiledikleri fakat ailelerle işbirliğini yönetme konusunda asgari düzeyde hazırlandıklarını hissettikleri, bu öğrencilerin % 60' ına yakınının bu başlıkta birden fazla ders oturumu almadığını belirttikleri ve % 76' sının lisans düzeyinde aile katılımına ilişkin zorunlu bir dersin olmasını önerdikleri belirlenmiştir (McBride, 1991).

Stallworth ve Williams (1981), güneybatı eğitimsel gelişim laboratuvarında, 4 yıllık üniversitelerde ilkokul eğitimi dersleri veren 575 profesör ya da öğretim elemanına anket uygulamış, araştırma sonucunda, okul ve evin çocuğun gelişiminde önemli olduğu ve iki ortam arasında gerginliği azaltma ihtiyacının bulunduğu farkında olduğu belirtilmiştir. Araştırmaya katılan 575 öğretim elemanından %55.5' inin derslerinde ebeveyn-öğretmen ilişkilerinin bazı formlarını işledikleri, %36.7'sinin bu başlıkta en az bir ders verdiği, %14.6'sının bir modüle, %4.2'sinin ise bu başlıkta ders dışı kurs yürüttükleri belirlenmiştir. Öğretmen eğitimcileri öğretmenlerin, yetişkin eğitimi ya da yetişkinlerle çalışma konusunda becerilere ve spesifik öğretimsel materyaller hakkında bilgilere ihtiyacı olduğuna inanmaktadırlar.

Epstein ve Sanders (2006), 161 yüksek okul ve eğitim bilimleri bölümünde yaptıkları bir çalışmada, bölüm başkanlarının yaklaşık %96'sının öğretmenlerin aileyle çalışmalarının gerekli olduğunu belirtmekle birlikte sadece %7,2'sinin kendi programlarından mezun olan öğretmenleri ailelerle çalışma konusunda yetiştirdiklerini bulmuştur. Araştırmada aile ve toplum katılımını tam bir ders olarak ya da farklı bir ders içerisinde konu olarak işleyen bölümlerin %93,6'sının özel eğitim, %89,6'sının erken çocukluk gelişimi bölümleri olduğu görülmüştür. Hinz, Clarke ve Nathan (1992), Minnesota'da ilköğretim seviyesi öğretmen adaylarını yetiştiren lisans programlarının bulunduğu 27 üniversitenin ders programlarını inceledikleri çalışmada, örneklemin yarısından çoğunun aile katılımına ilişkin herhangi bir ders vermediğini, sadece bir üniversitenin bu konuda dersi zorunlu gördüğünü ve 1300 dersten sadece sekizinin eğitimcileri okul, aile ve toplum ortaklığı konusunda anlayış ve kapsamlı programlar geliştirme konusunda hazırladığını ve derslerin büyük bir çoğunluğunun özel eğitim ve erken çocukluk gelişimi alanlarında olduğunu belirlemişlerdir.

Morgan (2008), ABD'nin güneydoğu eyaletlerinde ilköğretim öğretmen eğitimi programı bulunan 18 enstitünün müdürüyle yaptığı çalışmada, aile ve ebeveyn katılımı bileşenlerinin programlarda %100 oranında öğrenci eğitiminde, %83.33 oranında seminer, %61.11 oranında zorunlu ders olarak bulunduğu, zorunlu olan derslerin ise yoğunluk sırasına göre erken çocukluk

eğitimi, ilköğretim, özel eğitim ve ortaöğretimde olduğunu ve çoğunlukla lisans seviyesinde olduğunu belirlemiştir.

Hiatt- Michael (2001; akt, Hiatt- Michael, 2001), Pepperdine Üniversitesinin sponsorluğunda 50 eyaletten 147 üniversitedeki ilköğretim öğretmen eğitimi programlarında görev yapan bölüm başkanları ya da dekanlarına anket uygulamış, anketi cevaplayan 96 kişiden yedisinin ebeveyn katılımı konularını içeren hiçbir ders uygulamadığını, 22'sinin ebeveyn katılımına ilişkin ders önerdiğini ancak bu derslerin zorunlu olmadığını ve bu derslerin ilköğretim bölümü öğrencileri için değil özel eğitim ve erken çocukluk bölümü öğrencileri için düzenlendiğini belirlemiştir. Flanigan (2005), 20 bağımsız ve 5 üniversiteye bağlı eğitim fakültesinin ders kataloglarını ve müfredat programlarını incelemiş ve bu fakültelerin dekanlarına öğretmen adaylarını ailelerle ve toplumla çalışmaya nasıl hazırladıkları konusunda 2001 yılında 134 fakülteye anket uygulamıştır. 2002 yılında da bu bireylerle konuyla ilgili odak grup çalışması yapmıştır. Araştırma sonucunda beş üniversitenin üçünün ders kataloğunda erken çocukluk eğitimi ve özel eğitim programları için zorunlu ders bulunduğunu, müfredat programı ve anket cevaplarına dayanarak bütün üniversitelerde en az üçten başlayarak 15'e kadar ailelerle çalışmayla ilgili en az bir dersi içeren zorunlu ders verildiği bulunmuştur. Araştırmacılar uyguladıkları anket sonucunda ise katılımcıların %89'unun öğretmen adaylarını aileler ve toplumla çalışma konusunda hazırlamanın önemli olduğunu belirttiğini, %84'ünün bir ders içerisinde bir ya da iki başlığın bu konuda olduğunu belirttiklerini, sadece %16'sının ise bir fiil bu başlık altında ders verdiğini belirttiğini bulmuşlardır. Katılımcıların %30'u fakültelerindeki öğretmen adaylarının konuyla ilgili iyi hazırlandığını, %51'i kısmen hazırlandığını, %11'i ise hazırlanmadığını belirtmişlerdir.

Wilson (2009), Missouri eyaletinde, devlete bağlı altı öğretmen eğitimi programının yöneticileri ile yapılandırılmamış görüşme, öğrenci öğretmen gözlemi, müfredat analizi ve doküman incelemesi yöntemlerini kullanarak yaptığı tez çalışmasında, öğretmen eğitimi programlarında ebeveyn-aile katılımına hazırlığın; ebeveyn/öğretmen iletişimi, ebeveyn/öğretmen ortaklığı, sınıf eğitimi ve öğrenci öğretimi boyutlarını içerdiğini belirtmiştir. Araştırmada yöneticiler ebeveyn katılımına ilişkin özel bir sınıfın olmasının ihtiyaç olduğunu belirtmelerine rağmen beş yıllık planlarında böyle bir planlamanın yapılmadığı görülmüştür. Altı yöneticiden dördü son üç yılda ebeveyn katılımı öğretimini arttırdıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada ebeveyn katılımına ilişkin öğretmen eğitimlerinin aktif katılımı olduğunda daha yararlı olacağı üzerinde durulmuştur.

Kraus (1999), ilk ve ortaokul öğretiminin öğretmen eğitimi programlarının müfredatında ebeveyn katılımı içeriğinin dahil edilme düzeyini belirlemek amacıyla New York eyaletinde 20 lisans ve lisans üstü enstitünün kurs kataloglarını içerik analizi yöntemiyle, ayrıca ebeveyn katılımına ilişkin en çok içeriğin dahil edildiği beş müfredat programını da daha derinlemesine

incelemiş ve üç enstitünün hiç ders önermediğini, dördünün bir, dördünün iki, sekizinin ise üç ve daha fazla ders önerdiğini bulmuştur. 883 kursun 34 (%3.9)'ünün ebeveyn katılımı terimleri içerirken, 849 (%96.1)'unun ise aile katılımı terimi içermediğini belirtmiştir. Beş müfredat programının derinlemesine incelemesinde ise, çocuk istismarı konularının ebeveynlerle ilgili terimler bağlamında değerlendirilebileceği, beş programdan dördünün çok kültürlülük ve farklı aile yapıları ve toplum katılımı temaları üzerinde önemle durdukları belirlenmiştir.

Tichenor (1997)'a göre, aile katılımının öğretmen eğitimi programlarına eklenmekten ziyade entegre edilmesi gerekmektedir. Öğretmen adaylarının aile katılımı sürecine girebilmek için bilgi, beceri ve güven kazanmaları gerekmekte, öğretmen adayları aile katılımına ilişkin teoriler, tarihsel geçmişi ve ilgili araştırmalarla ilgili daha fazla bilgiye ihtiyaç duymakta, aile katılımının yararları, ailelere ulaşmayla ilgili stratejiler, etkili iletişim becerileri, nasıl etkili ebeveyn/öğretmen konferansı yapılacağı, ev-okul işbirliğinin nasıl destekleneceği konularını anlamaya ve eğitimleri süresince ebeveynlerle doğrudan etkileşime geçmeye ihtiyaç duymaktadırlar.

III. Öğretmen Eğitiminde Ailelerle Çalışmaya İlişkin Programların Öğretmen Adayları Üzerindeki Etkisi

Çalışmanın bu bölümünde Ailelerle Çalışmaya ilişkin öğretmen eğitiminde etkililiği sınanmış programlar hakkında bilgi verilmiştir.

Barnett (1997), lisans düzeyinde programın öğretmen adaylarının tutum, bilgi ve ebeveyn katılım stratejilerini kullanmalarına etkisini deneysel desenle incelediği araştırmasında; erken çocukluk eğitimi bölümü öğrencilerinden oluşan deney grubuna haftada bir toplam 13 hafta ve her oturum 120 dakika süren “Eğitimde Partner olarak Ebeveynler: Aileler ve Okullar Birlikte Çalışıyor” adıyla ders vermişlerdir. İlkokul öğretmenliği bölümünden oluşan kontrol grubuna ise sadece yöntem ve öğrenci öğretimini içeren bir ders vermişler, sadece son testin yapıldığı erken çocukluk eğitimi bölümünde okuyan diğer bir gruba ise hiç eğitim verilmemiştir. Ders içeriği Güney Batı Eğitimsel Gelişim Laboratuvarınca belirlenen Aile Katılımı için Öğretmen Eğitimi Yönergeleri ve Stratejileri'nin belirlediği Çocukların Öğrenmesini destekleme ve Karar Almanın Paylaşılmasını içeren iki ana boyutta ve kişisel, pratik ve kavramsal çerçeveye uygun olarak geliştirilmiştir. Çalışma sonucunda deney grubunun bilgi seviyesinin diğer gruplara oranla arttığı ve deney grubunda az da olsa tutum değişikliğinin meydana geldiği belirlenmiştir.

Winston (2009), ortaokul öğretmen adaylarına yönelik uygulanan kredili bir programın öğretmen adaylarının inanç, ne kadar hazırlıklı olduklarına dair algıları ve ebeveyn katılımını ve farklı aileleri dikkate alma deneyimlerine etkisini sınadıkları tez çalışmasında öğretmen adayları Stanford Öğretmen Eğitimi Programına dahil edilmiştir. Program kapsamında öğrenciler, öğretmenlik deneyimini aynı okulda bir yıl boyunca aynı koordinatör

öğretmenle tamamlamakta ve haftada bir süpervizörleriyle buluşmaktadırlar. Çalışmada dersin yanı sıra süpervizörün, koordinatör öğretmenin ve yerleşilen yerin etkisi de değerlendirilmiştir. 12 ay süren programda öğretmen adaylarına Ergen Gelişimi ve Öğrenmesinden Sınıf Yönetimine kadar farklı alanlarda 14 ders başlığına yer verilmiştir. Çalışma sonucunda öğretmen adaylarının kişisel özelliklerinin etkisinin program sonunda azaldığı, koordinatör öğretmenleri ailelerle işbirliği yapan öğretmen adaylarının işbirliği aktivitelerine daha yatkın oldukları belirtilmiştir.

Giboney (1998), öğretmen adaylarının okul ve aile işbirliğine karşı algılanan bilgi ve tutumlarını araştırmayı amaçladığı çalışmasında, lisans düzeyinde öğrenim gören 66 kadın öğrenciye katıldıkları okul ve aile işbirliği dersi ve alan deneyimi öncesi ve sonrası iletişim, gönüllülük, ev gelişimi ve müdafaa yöntemleri alanlarında bilgi ve tutumların incelendiği 65 maddelik ölçek uygulamıştır. Araştırmacı çalışma sonucunda bilgi bağlamında bu dört alanın tümünde anlamlı gelişim gözlemlendiğini, ancak tutumlarda bir değişiklik olmadığını belirlemiştir. Longley (1998), öğretmen adaylarının ailelerle ilişkilerini geliştirmelerine yönelik bir müfredat programı geliştirmiş ve programın öğretmen adaylarının ailelere ve aile katılımına yönelik tutumlarını, bilgilerini ve bu bilgileri uygulamada kendilerine güven ve yeterlilik düzeylerine etkisini incelemiştir. Farklı erken çocukluk eğitimcilerinden bir gruba üç saatlik pilot uygulamasından sonra 26 lisansüstü öğretmenlik bölümü öğrencisine 10 hedeften oluşan 30 saatlik program uygulanmış, programın sonucunda tutum, kendine güven ve yeterlilik anlamında az da olsa değişim olduğu ve çalışmanın sonuçlarının tutarlı olduğu belirtilmiştir.

Yurt dışında yapılan programlar değerlendirildiğinde, öğretmen adaylarının ailelerle çalışmaya ilişkin bilgi, beceri, kendine güvenlerini, işbirliğine yatkınlıklarını ve yeterliklerini arttırdığı, ailelere karşı tutumlarında olumlu bir etki yarattığını söylemek mümkün görünmektedir. Ailelerle çalışmaya ilişkin ülkemizde ise Yavuz Güler (2013), tarafından Öğretmen adayları için “Ailelerle Çalışma” başlıklı bir müfredat programı geliştirilerek İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesinde uygulanmış, programının öğretmen adaylarının ailelerle çalışmaya yönelik tutumları, yeterlik algıları ve bilgi düzeylerinin artırılmasında etkili olduğu ortaya konmuştur. Söz konusu çalışma dışında bir müfredat uygulama ya da müfredatın değerlendirilmesi çalışmalarına rastlanmamıştır.

IV. Ailelerle Çalışma-Okul Aile İşbirliğine İlişkin Derslerin Türkiye’de Öğretmenlik Lisans Programlarındaki Yeri

Çalışmanın bu kısmında araştırmacı tarafından Türkiye’de Üniversitelerin öğretmenlik lisans programlarında ailelerle çalışma-okul aile işbirliğine ilişkin derslerin verilip verilmediğine dair yapılan bir çalışmanın sonuçları paylaşılmıştır.

Söz konusu çalışma tarama türünde yapılmış olup, fakültelerden bilgi almak üzere bilgi edinme formu kullanılmıştır. 2010-2011 Eğitim Öğretim

yılında bünyelerinde Devlet Üniversitelerinin Eğitim/Eğitim Bilimleri Fakültesi bulunan üniversitelerin Bilgi Edinme Birimlerine bilgi edinme isteğinde bulunarak Eğitim/Eğitim Bilimleri Fakültesinde güz ve bahar dönemlerinde lisans programlarında “Okul aile işbirliği, Okul-aile birliği/birlikteliği, aile katılımı, ailelerle çalışmak” vb. içerikli kredili bir ders yapılıp yapılmadığı, yapılıyor ise hangi lisans programında verildiği ve dersin adının belirtilmesi istenmiştir.

Üniversitelerin Eğitim/Eğitim Bilimleri Fakülteleri’nden oluşan evren kuruluş yıllarına göre aşağıdaki gibi tabakalandırılmıştır.

- 1990 ve öncesi kurulan Eğitim Fakülteleri- 20 Fakülte
- 1991-2000 arası kurulan Eğitim Fakülteleri- 32 Fakülte
- 2000 ve sonrası kurulan Eğitim Fakülteleri -10 Fakülte

Tabakalandırılmış örnekleme ulaşılabirlik göz önünde bulundurulmuş ve örnekleme, fakültelerden gelen cevaplara göre aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

- 1990 ve öncesi kurulan Eğitim Fakülteleri---7 Eğitim Fakültesi
- 1991- 2000 arası kurulan Eğitim Fakülteleri ---11 Eğitim Fakültesi
- 2000 ve sonrası kurulan Eğitim Fakülteleri --- 4 Eğitim Fakültesi

Buna göre örnekleme toplam 22 Eğitim Fakültesinden oluşmaktadır.

Üniversitelerin öğretmenlik lisans programlarının incelenmesine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde 2010-2011 Eğitim Öğretim yılında Türkiye’de Devlete bağlı bulunan toplam 62 Eğitim/Eğitim Bilimleri Fakültesinin 22’sine ulaşılmış ve sadece üç tanesinde Ailelerle Çalışma, Aile Katılımı, Okul Aile İşbirliği konularında bir ders olduğu bilgisine ulaşılmıştır (Bkz: Ek 1). Çalışma sırasında beş üniversiteden bu konularda ders olduğunu belirten bilgi alındığı halde sözü edilen derslerin içeriklerinin Ailelerle Çalışma, Aile Katılımı, Okul Aile İşbirliği konuları ile birebir ilgili olmadığı belirlendiğinden bu üniversitelerin Eğitim Fakülteleri ders okutulan fakültelere dahil edilmemiştir. (Bkz: Ek 2)

Örneklemeden alınan bilgilere göre Ailelerle Çalışma, Aile Katılımı, Okul Aile İşbirliği gibi başlıklarda verilen dersler ve verildikleri fakülte ve bölümlere ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur. Buna göre 1990 ve öncesi kurulan Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi’nin Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünde Okul Aile Çevre İşbirliği başlığında seçmeli ders olarak; yine 1990 ve öncesi kurulan Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nin Sınıf Öğretmenliği bölümünde Okul Aile Çevre İşbirliği başlığında zorunlu ders olarak ve 1991-2000 arası kurulan Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nin Sınıf Öğretmenliği bölümünde seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

Tablo 1: Ders Okutulan Eğitim Fakülteleri

Üniversite/Eğitim Fakültesi	Verilen Dersler			
	Dersin Adı	Bölüm	Sınıf/Dönem	Z/S

Karadeniz Teknik Ün.Fatih E. F.	Okul Aile Çevre İşbirliği	Okul Öncesi Öğretmenliği	4. Sınıf- Bahar	S
Anadolu Ün. Eğitim Fakültesi	Okul Aile Çevre İşbirliği	Sınıf Öğretmenliği	2. Sınıf -Güz	Z
Akdeniz Ün. Eğitim Fakültesi	İlköğretimde Aile Katılımı ve Anne-Baba Eğitimi	Sınıf Öğretmenliği		S

V. Ailelerle Çalışmaya İlişkin Öğretmen Eğitimi Nasıl Olmalı?

Ailelerle çalışmaya ilişkin öğretmen eğitimi programlarının nasıl olması gerektiğine dair yurtdışında belli modeller önerilmekle birlikte bu konuda çok az görüş birliği var görünmektedir. Goodlad (1991), kolej ve üniversite rektörleri, dekanları, başkanları, fakülte üyeleri ve öğrencileriyle 1800 saatten fazla görüşme yapmış ve toplu okul reformunun bir parçası olarak öğretmen eğitiminin tamamen yeniden yapılandırılmasını önermiştir. Goodlad öğretmen eğitimi girişimlerine yeterince önem verilmemesini, programlarda tutarlılık olmadığını, teori ve uygulamada farklılıklar olduğunu ve düzenlemelerin boğucu bir uyum ve benzerlik içinde olduğunu belirtmektedir (s: 5).

Ülkemizde nitelikli öğretmen yetiştirme çalışmaları kapsamında MEB ve YÖK ortak çalışmasıyla 4 Kasım 1997 tarihli YÖK kararıyla eğitim fakülteleri yeniden yapılandırılarak, öğretmen eğitimi yeniden düzenlenmiştir. Bunun ardından öğretmen yeterliklerinin belirlenmesi amacıyla MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü çalışmaları başlamıştır. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü (OYEGM), Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve oldukça geniş katılımlı çalışmalar sonucunda “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri”ni hazırlamış, bu çalışma Kasım 2006 tarih ve 2590 sayılı Tebliğler dergisinde yayınlanarak bir kitapçık olarak basılmıştır (MEB, 2006).

Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri altı ana yeterlik, 31 alt yeterlik ve 233 performans göstergesinden oluşmaktadır. Bu altı ana yeterlikten biri de “Okul, aile ve toplum ilişkileri” şeklinde ifade edilmiştir. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü’nün yaptığı çalışma sonucunda ise “Okul, Aile ve Toplum İlişkileri” genel yeterliği beş alt yeterliğe ayrılmıştır. Bu alt yeterlikler şu şekildedir (MEB, 2006): 1.Çevreyi Tanıma, 2. Çevre Olanaklarından Yararlanma, 3. Okulu Kültür Merkezi Durumuna Getirme, 4.Aileyi Tanıma ve Ailelerle İlişkilerde Tarafsızlık, 5. Aile Katılımı ve İşbirliği Sağlama

Öğretmenin ailelerle çalışmaya ilişkin yeterlilikleri her ne kadar bu şekilde tanımlansa da pratikte öğretmen aile işbirliğinin kurulmasında sorunlar yaşanmaktadır. Gözlemlendiği üzere öğretmen aile işbirliği veli toplantıları, okul gezileri vb etkinliklerden öteye gidememektedir. Böyle olması dış koşullarla da alakalı olsa da görülen en temel nedenlerden biri öğretmenin bu yeterliklere sahip olmayışıdır. Öğretmen aileyle nasıl ilişki ve iletişim kuracağı, onlarla nasıl çalışacağına yönelik bilgi ve beceriye sahip görünmemektedir.

Öğretmenler ailelerle çalışma konusunda çok az eğitime sahip olduklarını bildirmektedir (Baker ve arkadaşları, 1999). Ülkemizde okul aile işbirliğinin önemine işaret eden çalışmalar olmakla beraber bu ilişkinin nasıl kurulacağına ilişkin çok az araştırmaya rastlanmış, bu ilişkide öğretmenin ne tür bilgi ve becerilere sahip olması gerektiğini araştıran ya da tanımlayan her hangi bir çalışmaya da rastlanmamıştır.

Öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini öğrenim gördükleri fakültelerde kazandıkları düşünülürse eğitim fakültelerinde bu yeterliliği geliştirmeye ilişkin kredili ve/veya seçmeli derslerin olmasının gerekliliği açıktır. Bu derslerin içeriğinin ve niteliğinin nasıl olması gerektiği de önemli bir konudur. Yurt dışında konuyla ilgili çalışmalar 1960'lı yıllardan beri yapılmakta ve birbiriyle tutarlı olmasa da belli ölçütler üzerinde durulmaktadır.

Williams ve Chavkin (1989)'a göre okul aile işbirliğinin en önemli öğelerinden bir tanesi okul personelinin eğitilmesidir. Personelin çocuklarla çalışma kadar ailelerle birlikte çalışma konusunda da bilgi ve beceri kazanmaları önemli bir konudur. Mullins (2002, s:9-10), öğretmenlerin ailelerle çalışmaya hazırlanmasına ilişkin yaptığı araştırmasının sonucunda öğretmen eğitimcilerine şu önerilerde bulunmuştur:

1. Ailelerle etkili bir işbirliği kurabilmek için öğretmen eğitimi programlarının bakış açılarının değiştirilmesinin kritik bir ihtiyaç olduğu bilinmelidir.
2. “Ailelerle ilişki/ortaklık” kavramının daha kapsamlı bir şekilde öğretilmesi gereklidir.
3. Ailelerle işbirliği/ortaklığın kişilerarası bir kavram olduğu öğretilmelidir.
4. Öğretmenlere aileleri öğrencilerin gözünde daha saygın hale gelmeye teşvik etme konusunda görevleri olduğu öğretilmelidir.
5. Öğretmenlerde ailelere yönelik önleyici iletişim becerilerinin geliştirmesi gereklidir.
6. Uygulama deneyimleri sırasında bu becerileri pekiştirme yolları bulunmalıdır.
7. Endişeli ebeveynlerle çalışma becerileri öğretilmelidir.
8. Öğretmenlere ailelere çocuğunun akademik sürecini nasıl asiste edeceği konusunda yardım etme yolları öğretilmelidir.
9. Karakter eğitimi güçlendirme yolları öğretilmelidir.

Carter (2003, s:78), eğitimcileri ailelerle çalışmaya hazırlamada; 1) Aile dostu okullar yaratma yolları, olumlu okul aile ilişkileri yapılandırma ve aileleri çocuklarının eğitim süreçlerine katma konularında öğretim kadrosu ve çalışanlara devam eden profesyonel gelişim sağlanması, 2) Fakülte ve üye çalışanlar için aileler ile olumlu etkileşimi ve aile ilgisinin teşvik edilmesinin beklenti haline getirilmesi 3) Profesyonel gelişim olanaklarının planlanması ve uygulanmasında ebeveynsel perspektifin eklenmesi, 4) Çalışanlar, aileler ve

toplum üyelerinin liderlik, işbirliği, savunma ve karar paylaşımı için bir araya gelme fırsatlarının desteklemesi şeklindeki dört adımı önermektedir.

Öte yandan Caspe, Lopez, Chu ve Weiss (2011; s. 2), öğretmenlerin öğrenci başarısını arttırmak için şu konuları içeren beceriler geliştirmeye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir:1) Ailelerle davetkar bir ilişki kurma, 2) Olumlu öğrenme çıktılarını desteklemek için aile güçlerini tanımlama ve kullanma, 3) Ailelerle olumlu iletişim kurma, 4) Ulaşılabilir ve anlaşılabilir ve faaliyete geçirilebilir bir tutumla öğrenci ilerlemesini ve performansını paylaşma, 5) Aileleri çocuklarının öğrenmelerine sınıf içinde ve dışında yardım edebilmeleri için stratejiler ve aktivitelerle donatma, 6) Özellikle kültürel ve dinsel açıdan farklı aileler ve yetersizliği olan çocukların aileleri ile çalışırken saygı göstermek, 7) Ailelerle birlikte öğrenci öğrenmesini ve başarısını arttıran politika ve uygulamaları savunmak.

Ailelerle çalışma bağlamında öğretmen eğitime yönelik yukarıda bahsedilen görüşlerin genel olarak ailelerle ilişki ve işbirliğine yönelik stratejileri, önleyici iletişim stratejileri, özel durumu olan öğrencilerin aileleri ve zor ebeveynlerle çalışma, akademik başarıyı arttırmaya yönelik sınıf ve okul odaklı katılım uygulama ve stratejileri konularının yanı sıra farklı kültürlerden aileler ile çalışma ve toplum ile işbirliği konularının sıklıkla vurgulandığı görülmektedir.

VI. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada öğretmen adaylarının ailelerle çalışmaya eğitim gördükleri fakültelerde ne derece hazırlandıklarını değerlendirmek amaçlanmıştır. Konuya dair literatür incelendiğinde öğretmen eğitiminin bu noktada yeterince etkili olmadığı görülmektedir. 2010-2011 Eğitim Öğretim yılında Türkiye’de Devlet Üniversitelerine bağlı Eğitim Fakültelerinden bilgi alma yoluyla yapılan çalışmanın sonunda sadece üç fakültenin birer bölümünde ve sadece Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde bu amacı içeren ayrı bir ders verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu veriler dikkate alındığında ülkemizde de öğretmen adaylarının ailelerle çalışmaya yeterince hazırlanmadıkları, müfredatlarında söz konusu derse yer verenlerin ise ortaöğretim öğretmenlerini bu açıdan dikkate almadıkları görülmektedir. Bununla birlikte bu sonuçlara 2010-2011 Eğitim Öğretim yılında sadece devlet üniversitelerinden geri dönüş yapan üniversitelerden alınan verilerden yola çıkarak ulaşıldığından araştırma 2013-2014 Eğitim Öğretim yılı için ve özel üniversiteleri de dahil ederek yeniden planlanabilir. Ayrıca Eğitim Fakültelerinin öğretmen adaylarını yeterince hazırlayıp hazırlamadığı eğitim üyelerinin ve öğrencilerinin görüşlerinin alınması yoluyla da değerlendirilebilir.

Yurt içinde yapılan araştırmalar göstermektedir ki ülkemizde aile katılımının ve okul aile ve toplum işbirliğinin sağlanmasına yönelik işlevsel ve pratik çözümler bulmaya ihtiyaç vardır. Bu noktada okul ve okul dışında yapılan ailelere dönük çalışmaların planlanması, uygulanması ve aile sisteminin okulla ilişkisinin sağlıklı kurulmasında öğretmenlerin rolü büyüktür.

Öğretmenlerin bu süreçte ailelerin eğitime katılımıyla ilgili olumlu tutum geliştirmeye, aile sistemi ve aileyle çalışmaya ilişkin daha fazla bilgi edinme ve aileyle çalışma konusunda beceri geliştirmelerine ihtiyaç vardır. Milli Eğitim Bakanlığı bu ihtiyacı gidermek için son beş yılda “0-18 yaş aile eğitimi kursu”, “Okul öncesinde aile katılımı”, “7-19 yaş aile eğitimi program uygulamaları”, “Okul öncesinde aile eğitimi semineri”, “Anne destek-baba destek programları”, “Aile eğitimi kursu ”ve “Ulusal aile eğitimi kursu” gibi bir çok hizmet içi eğitim düzenlemektedir. Ancak hem bu eğitimler sınırlı sayıda öğretmene ulaşabilmekte hem de söz konusu eğitimlerin büyük bir çoğunluğu aileleri eğitime kapsamından öteye geçememektedir.

Öğretmenlerin eğitimin her alanında ailelerle iç içe oldukları ve onlarla sağlıklı ilişkiler kurmaya, onlara destek olmaya ve onlardan destek almaya ihtiyaç duydukları düşünülürse ailelerle çok boyutlu olarak çalışabilecekleri bilgi ve becerilere sahip olmaları gerektiği de açıktır. Bu açıdan onları hazırlayacak en önemli yapı da lisans eğitimlerini aldıkları fakültelerdir. Bu gerçeklik, üniversitelere bağlı eğitim/egitim bilimleri fakültelerinin lisans ve lisansüstü düzeylerindeki öğrencilerini ailelerle çalışma, aile katılımı, okul aile toplum işbirliği konularında yetiştirmesini gerekli kılmaktadır. Bu açıdan fakültelerin öncelikli olarak müfredatlarını gözden geçirerek öğrencilerini ailelerle çalışmaya hazırlamaya yönelik seçmeli dersler ekleyebileceği düşünülmektedir. Fakat bu dersin YÖK tarafından belirlenen zorunlu dersler içerisine yerleştirilmesinin daha etkili bir yol olduğu da açık olarak görünmektedir. Sonuç olarak öğretmenlerin daha lisans seviyesinden eğitilmelerinin büyük sayıda geleceğin öğretmenlerine ulaşılmasına ve gelecekte okul aile işbirliğinin niteliğinin artmasına daha çok katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

ABBAK, B.S. (2008). “Okulöncesi Eğitim Programındaki Aile Katılımı Etkinliklerinin Anasınıfı Öğretmenleri ve Veli Görüşleri Açısından İncelenmesi”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.*

ATAYETER, H. (2004). “İlköğretim Okullarında Okul Aile İşbirliği (Diyarbakır İl Örneği)”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.*

ATABEY, D; TEZEL ŞAHİN, F. (2009). “Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine Göre Ailelerle Olan İletişim ve İşbirliğine Bakış Açılarının İncelenmesi”, *TSA : 13, 9-28.*

BAKER, A.J.L, KESLER-SKLAR, S., PIOTRKOWSKI, C.S., ve PARKER, F. L.. (1999). “Kindergarden and First-Grade Teachers’ Reported Knowledge of Parents’ Involvement in Their Children’s Education.” *Elementary School Journal.* 99 (4): 367-80.

BAKER, P. J., & MOSS, R. K. (2001). "Creating a Community of Readers". In S. Redding & L.G. Thomas (Eds.), *The community of the school* (s: 319-333). Chicago: Academic Development Institute.

BARNETT, M.F. (1997). The Effects of Instruction on Undergraduate Preservice Teachers' Attitudes, Knowledge, and Use of Parent Involvement Strategies. *Yayınlanmamış Doktora Tezi. State University of New York, New York.*

BECKER, H. J., & EPSTEİN, J. L. (1982). "Teachers Reported Practices of Parent Involvement: Problems and Possibilities", *Elementary School Journal*, 83 (2), 103-113.

BİLGİN, M. (1990). "Ankara Merkez İlçelerindeki Ortaokullarda Okul ve Ailenin İşbirliği Ve Sorunları", *Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*

BURTON, C.B. (1992). "Defining Family-Centered Early Education: Beliefs of Public School, Child Care, and Head Start Teachers." *Early Education and Development*, 3 (1), 45-59.

CARTER,, S. (2003) Educating Our Children Together: A Sourcebook for Effective Family-School-Community Partnerships 28 Şubat 2011 tarihinde http://www.directionservice.org/cadre/educatingourchildren_01.cfm adresinden alınmıştır.

CASPE, M., LOPEZ, M.E., CHU, A. & WEİSS, H. B. (2011). "Teaching The Teachers: Preparing Educators to Engage Families for Student Achievement." *Harvard Family Research.Project. Issue Brief*, May 2011.

CHAVKİN, N. F. (1991). "Uniting Families and Schools: Social Workers Helping Teachers Through Inservice Training", *School Social Work Journal*, 15 (1), 1-10.

ÇEVIŞ, M. (2002). "Denizli Merkez İlköğretim Okullarındaki Okul-Aile İşbirliğinin Yönetici, Öğretmen ve Veli Tarafından İdeal ve Pratik Düzeyde Değerlendirilmesi." *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.*

ÇEZİKTÜRK, Ö. (1997). "Matematik Eğitiminde Aile Katılımını Arttırmaya Yönelik Bir Aile Eğitim Programına Olan İhtiyaç Belirlemesi", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*

DE ACOSTA, M. (1996). "A Foundational Approach to Preparing Teachers for Family and Community Involvement in Children's Education." *Journal of teacher education*, 47 (1), 9-15.

DOĞRU, Ç. T. (2005). "Okul-Öğretmen-Aile İşbirliğinin Sınıf Yönetimine Etkisi." *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.*

EDWARDS, P.A., & JONES YOUNG, L.S. (1992). Beyond parents: Family, community, and school involvement. *Phi Delta Kappan*, 74 (1), 72-80.

EPSTEİN, J., & SANDERS, M. (2006). "Prospects for Change: Preparing Educators for School, Family and Community Partnerships." *Peabody Journal of Education*, 81 (2), 81-120.

FLANİGAN, C. (2005). *Partnering with Parents and Communities: are Preservice Teachers Adequately Prepared?* Cambridge: Harvard Family Research Project.

GİBONEY, P. J. (1998). Preservice Teachers' Knowledge of and Attitudes Toward School and Family Collaboration. (*Master Thesis*) Texas Woman's University, Texas. Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No.1392967)

GOODLAD, J.I. (1991). "Why We Need a Complete Redesign or Teacher Education." *Educational Leadership*, 49 (3), 4-10.

GÜL, E. (2007). "Eğitimde Çocuk Başarısı İçin Okul Aile İşbirliği." *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*

HİNZ, L., CLARKE, J., & NATHAN, J. (1992). *A Survey of Parental Involvement Course Offerings in Minnesota's Undergraduate Teacher Preparation Programs*. Minneapolis: Center for School Change, Humphrey Institute of Public Affairs, University of Minnesota.

İŞİK, H. (2007). "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Gerçekleştirilen Okul-Aile İşbirliği Çalışmalarının Anne-Baba Görüşlerine Dayalı Olarak İncelenmesi." *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.*

İNAL, G. (2006). "Öğretmenlerin Anaokulları İle Anasınıflarındaki Programlara Ailelerin Katılımı Konusundaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Afyon İli Örneği)." *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*

KARAMAN, F. (2007). 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Uygulamalarında Okul-Aile İşbirliği Düzeyi (Tokat Örneği). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

KAYA, R. (2007). "Okulöncesi Öğretmenlerinin Aile Katılımı İle İlgili Tutumları." *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*

KAZAK, E. (1998). "Okul-Aile İşbirliği ve Sorunları." *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.*

KNIGHT, D., & WADSWORTH, D. (1999). "Endorsement of Family Issues in Curriculum Offerings of Teacher Training Programs Nationwide." *Education*, 120 (2), 315-325.

KÖKSAL EĞMEZ, F.C. (2008). "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ailenin Eğitime Katılımı." *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

KRAUS, J. K. "Analysis of Parent-Involvement Content in Curriculum of Teacher Education Programs." *Yüksek Lisans Tezi. Faculty of D'Youville College School of Arts, Sciences, and Professional Studies. Master of Science, Buffalo, NY.*

LONGLEY, M. J. (1998). "Promoting Partnership with Families: A Descriptive Study of the Development, Implementation, and Evaluation of a Teacher Education Curriculum." (*Doctoral dissertation*), Portland State University. Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No.9904054)

McBRIDE, B. (1991). "Preservice Teachers' Attitudes Toward Parental Involvement." *Teacher Education Quarterly*, 18 (1), 57-67.

MEB, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. (2006). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri*, Ankara. http://otmg.meb.gov.tr/belgeler/ogretmen_yeterlikleri_kitabi/%C3%96%C4%9Fretmen_Yeterlikleri_Kitab%C4%B1_genel_yeterlikler_par%C3%A7a_2.pdf

MORGAN, A. E. (2008). *Family and Parent Involvement Components in K-12 Teacher Education: A Study of How Universities, Colleges, Schools, and Departments of Education (UCSDEs) in a Southeastern State Prepare Future Teachers for Work with Families and Parents.* (Doctoral dissertation). Fielding Graduate University. Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3350576)

MULLINS, A. (2002). *Preparing Teachers to Work in Partnership with Parents.* Challenging Futures Conference. University of New England, 3-7 Şubat 2002.

ÖZDEMİR, N. (2009). *The Study of School Parent Cooperation Activities in Elementary Grade Level on the Base of Parents' Perceptions.* *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*

PATRİKAKOU, E., & WEISSBERG, R. (1999). *The Seven P's of School-Family Partnerships.* *Education Week. Vol. 18, Iss. 21; pg. 34, 2*

pgs 1 Mart 2011 tarihinde
<http://www.edweek.org/ew/articles/1999/02/03/21weiss.h18.html>
adresinden alınmıştır.

SABIRLI ÖZİŞIKLI, I. (2008). "A Study of Parent Involvement in the Boğaziçi University Preschool Center." *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*

SHARTRAND, A., WEISS, H., KREIDER, H., & LOPEZ, M. E. (1997). *New Skills for New Schools: Preparing Teachers in Family Involvement*. Cambridge, MA: Harvard Family Research Project.

STALLWORTH, J. T.; WILLIAMS, L. Jr. (1981). *Parent Involvement Training for Undergraduate Elementary Teacher Preparation*. Southwest Educational Development Lab. ,Austin, Tex.

TİCHENOR, M.S. (1997) "Teacher Education and Parent Involvement: Reflections from Pre-service Teachers." *Journal of Instructional Psychology*, 24 (4), 233-339.

WILLIAMS, D., & CHAVKİN, N. (1985). *Research-based guidelines and strategies to train teachers for parent involvement*. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.

WILSON, B. (2009). The assessment of parent involvement preparation in preservice teacher education programs. (*Doctoral dissertation*) University of Arkansas Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No: 3361731.)

WINSTON, D. R. (2009). "Evolution into teacher: Influence of biography and credential program on preservice teachers' developing beliefs, perceptions of preparedness and practices in regard to parent involvement and diverse families." (*Doctoral dissertation*) Stanford University. Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No: 3382914)

YAVUZ GÜLER, Ç. (2013). "Öğretmen Adaylarını Ailelerle Çalışmaya Hazırlama: Bir Müfredat Programı Önerisi." *Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*

YAYLACI, A.F. (1999). "İlköğretim Okullarında Ailenin Okula Katılımı", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*

EK 1

**Ailelerle çalışma ile ilgili ders olup olmadığına ilişkin üniversitelerin
Eğitim/Eğitim Bilimleri Fakültelerine ait bilgiler**

1990 ve Öncesi Kurulan Eğitim Fakülteleri	Kuruluş Yılı	Ders Bilgisi
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi	1965	Var
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1975	Yok
Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim F.	1981	Var
Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1982	*
Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1982	*
Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi	1982	Yok
Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1982	*
Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi	1982	Yok
Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1982	*
Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim F.	1982	*
Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1982	Var
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi	1982	*
Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1982	*
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1982	*
Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi	1982	*
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1982	*
Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim F.	1982	*
Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1987	Yok
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1989	*
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim F.	1989	*
1991 -2000 Arası Kurulan Eğitim Fakülteleri	Kuruluş Yılı	Ders Bilgisi
Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1992	*
Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1992	Var
Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1992	*
Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1992	*
Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1992	*
Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1992	Yok
Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1992	*
Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1992	*
Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1992	Yok
Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1992	*
Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1992	*

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1992	Yok
Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1992	*
Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1993	*
Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1993	*
Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim F.	1995	*
Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1995	*
Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1995	*
Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1997	Yok
Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1997	*
Rize Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1997	*
İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim F.	1998	Yok
Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1998	Var
Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1998	Yok
Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1998	*
Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rifat E.F.	1998	*
Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1998	Yok
Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1998	*
Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1998	*
Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1999	Yok
Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi	1999	Var
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim F.	1999	*
2000 ve Sonrası Kurulan Eğitim Fakülteleri	K.Y.	Ders Bilgisi
Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi	2000	Yok
Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi	2001	Yok
Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi	2001	*
Artvin Çoruh Üniversitesi Eğitim Fakültesi	2002	Yok
Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi	2002	*
2000 ve Sonrası Kurulan Eğitim Fakülteleri (devam)	K.Y.	Ders Bilgisi
Gaziantep Üniversitesi Gaziantep Eğitim F.	2002	*
Harran Üniversitesi Eğitim Fakültesi	2002	Yok
Bayburt Üniversitesi Bayburt Eğitim Fakültesi	2003	*
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi E. F.	2004	*
Hakkari Üniversitesi Hakkari Eğitim Fakültesi	2007	*

*Bu Eğitim Fakültelerinden bilgi alınmamıştır.

EK 2

**Ders Okutulduğu Belirtilip Genel Hedefi Ailelerle Çalışmayı
İçermediğinden Çalışma Kapsamı Dışında Kalan Dersler**

Üniversite/Eğitim Fakültesi	Verilen Dersler			
	Dersin Adı	Bölüm	Sınıf/Dönem	Z/S
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi	Anne baba eğitimi	Okul Ön. Öğ.	4. Sınıf-Güz	Z
	Anne-Çocuk Sağlığı ve İlköğ.	Okul Ön. Öğ.	1. Sınıf Bahar	Z
	Yetişkin Eğitimi	Sınıf Öğ.	4.SınıfBahar	S
	Aile Eğitimi ve Rehberliği	Zihinsel Eng.Öğ.	3. Sınıf- Bahar	Z
Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi	Aile Eğitimi ve Rehberliği	Zihinsel Eng. Öğ.		Z
	Aile Eğitimi ve Rehberliği	İşitme Eng.Öğ.		Z
Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi	Anne-Çocuk Sağlığı ve İlköğ.	Okul Ön. Öğ		Z
Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi	Anne baba eğitimi	Okul Ön. Öğ	4. Sınıf-Güz	Z
Dumlupınar Ün. E.F.	Anne baba eğitimi	Okul Ön. Öğ		Z